

Jan Otčenášek: Romeo, Julie a tma (1958)

Vzpomněl si: taková malá, bílá krabička cigaret svedla jejich kroky. Záminky bývají občas docela všední. Třeba i cigareta z prvního přídělu v životě. V osmnácti umocňuje kouření pocit dospělosti. Usedneš se světacky unylým výrazem, tasíš naučeným pohybem z kapsy cigaretu, položíš ji mezi rty a rázem jsi pevně zaklíněn do soukolí světa dospělých. Ta dobrá pýcha! Osmnáct let! Skončilo „pokořující“ doprovodování taty, který mlčky, ale s vyčítavýma očima proti tomu protestoval, i mateřské domluvy, že si ničí zdraví. Konec! Je teď úředně uznaný kuřák a zaskočí s vlastní tabačenkou k trafikantce na nároží. Tady je, paní Barášková, řekne vzrušeně té zvadlé tváři v příšeří tabákové kukaně.

Písemky měl za sebou, hlava dosud brněla dopoledním vypětím, v kapsě zahříval lístek do kina, ale zbylo ještě dvě hodiny času, na týdeník se nechodi.

Potloukal se po večeři po ulicích, dlažba slabě

26

vydechovala odpolední slunce, ale jarní soumrak se už neznatelně kradl do města. Měl rád takové samotářsky zasněné toulky po ulicích. Jdeš s rukama v kapsách podle tmavnoucích výloh vstříc prchavým dobrodružtvím, proplouváš mezi lidmi, otáčíš se přes rameno za dívками, ale jen krátce a s tváří okázale netečnou, abys nevypadal jako zelenáč. Je to docela příjemné. Lehké sukénky rozvíjejí kolem pružných boků divnou vůni plnou nevyslovených výzev, nápodědi, vnímáš ji celým tělem. Kdyby k některé přistoupil a řekl jí třeba: Dobrý večer... Kdyby... Ale ne, toho se nedováží!

Podíval se na hodiny na Novoměstské věži.

Času dost!

Zamířil do parku, odhodlávaje se v klidném soustředění vyšlukovat večerní cigaretu.

A tam se potkali.

Posadil se na samý okraj lavičky, uvědomuje si bez zájmu, že na druhém konci kdosi sedí. Byl v první chvíli tak zahrabaný do svých myšlenek, že ji ani nevnímal. Byla pro něho jen stín, obrys cizího těla, nic víc. Natáhl před sebe dlouhé nohy a zažehl cigaretu.

Bezový keř mu odkvétal za hlavou, prorídlé palice květů bíle planuly do šera a nasládle voněly. Slunce zapadal za protější stěny činžáků, stromy poztrácely v trávě své protáhlé stíny. Občas přešla

27

kolem jeho natažených nohou dvojice milenců přimknutá k sobě v šepotu, spěchající chodec s taškou pod paží, stará paní v žinylkovém šálu a s pajdavým psiskem na řemínku, ale jinak tu bylo pusto.

Večerní město šramotilo jakoby z dálky.

Zívl.

Vzdech? Sklapl pusu a obrátil hlavu.

Seděla stále na opačném konci lavičky, podivně do sebe zachoulená. Černý kufřík na klíně objímalá pravou rukou, tiskla jej k hrudi, jako by se bála, aby jí ho někdo nevytrhl. Hlavu skloněnou na prsa, viděl ji jen z profilu. V slabém šeru prosvítala tvář pod temnými vlasy; pod látkou letní sukni kolena těsně přitisknutá k sobě.

Byla tak nehybná, zdálo se mu, že spí.

Uvědomil si, že na ni civí s neomalenou zvědavostí, a zamračil se. Pokusil se odtrhnout oči, ale nešlo to. Už tu neseděl tak příjemně sám, zaměstnán svými myšlenkami. Nepřišel na schůzku, slečno? Po chvilce si s údivem všiml, že pláče. Potlačovaný, skoro neslyšný pláč pochvíval ohnutými rameny, vzlykání děcka.

Odhodil oharek na cestu a těžce se odhodlával.

„Stalo se vám něco?“

Nepohnula se, nevzhlédla. Otázka utkvěla v tichu bez ozvěny. Odkašlal a přisunul se blíž.

„Vy pláčete?“

Potřásla hlavou, ale umíněně mlčela.

Proč lže? Poposedl ještě blíž, hledal slova.
Kdyby vztáhl ruku, mohl se jí dotknout.
Tepřve teď prudce vzhlédla. Temné oči na něho hleděly rozevřeny nesrozumitelným strachem a skoro s nepřátelskou odmítavostí, až ho pronikl lehký stud. Bezděčně zavrtěl hlavou a uhnul rychle pohledem. Ne, na první pohled ho nikterak neokouzlila, všiml si dokonce, že má trochu široká ústa a pár pih na nose. Jakýsi nafoukaný a ufňukaný žabec, pomyslel si a zvrátil hlavu nazad. Přestal si jí všimmat, přehrával nezájem, ale přesto nedokázal vstát a odejít. Seděli tak dlouho v tlživém mlčení, zdálo se mu, že uplynula celá hodina, než se opět odhodlal.

„Mohu vám nějak pomoci?“

„Ne. Nechte mě, prosím vás! Nevšimejte si mě!“

„Ale já totiž... vy... vždyť pláčete... Já jen... nemyslete si...“

Poslouchal své zpřetrhané brebtání a připadalo mu, že z něho mluví kdosi druhý. Zahanbeně se odmlčel, teprve když kolem nich přeplula tichá dvojice. Hm... co teď? uvažoval s pochroumanou sebedůvčrou. Sebrat fidlátka a odtáhnout, když neumíš ani kloudně oslovit dívku, kterou neznáš z chodeb školy. A vůbec...

Čas utíkal, z rozpaků se podíval na náramkové hodinky. Bylo po deváté, určitě přijde o hlavní film, sakra! Nad městem už visel jarní soumrak.

Ale když se znovu ohlédl, zůstal sedět. Vzlykala stále s tváří sklopenou k zemi, polykajíc slzy. Rozhodně se k ní naklonil.

Vzpřímila se, jako by chtěla vyskočit a utéci.
Vůbec už nerozuměl. Pokrčil bezradně rameny.

„Jděte pryč!“

„Ale proč... Vždyť já...“

„Nic vám do mě není. Nechte mě, slyšte!“

„Dobře... když nechcete, prosím!“

Zřejmě poblázněná holka, pomyslel si nahněvaně. Nechal ji a ona teď fňuká v parku na lavičce a přemýšlí o sebevraždě. Snad si chce nastrouhat sirky do mléka, hu! Jak se naježila. Možná že se dělá zajímavou jako všechny ženské. A já? To tak! Sbohem, slečinko, a na neshledanou, račte si ulevit, když s vámi není kloudná řeč. Já při tom nemusím asistovat.

Vytáhl z kapsy další cigaretu, aby se uklidnil, nespokojen sám se sebou. Položil ji s obřadnou ležerností mezi rty a hmátl po sirkách. A současně rozhodně vstal. Ráznost pohybu ji měla poučit, že mu na ní nezáleží, ani co by se za nehet vešlo.

Ulekla se. Vyskočila a postavila se v obranné poloze proti němu. Kufřík, který po celou dobu tak křečovitě tiskla k prsům, se jí vysmekl z prstů a udeřil o betonovou cestu.

Ležel teď mezi nimi.

Chtěl se vítězně zasmát jejímu hloupému zdě-

ní a odtáhnout s pocity převahy, trochu ji pokořit, ale — když rozškrtl zápalku, strnul překvapením na místě a zamžikal zlekaně víčky.

I v komšavém světle, které klouzlo po dívčí postavě proti němu, si stačil pověsimnout, že na pomáčkaném kabátku je přišita jasně žlutá hvězda s černým nápisem vprostřed: JUDE.

„Co tam vlastně máte?“

„Všechno. Nic zvláštního. Šaty, kartáček na zuby. Knížku, kterou mám ráda. A ještě... Zdaleka to neváží ani těch padesát kilo, které povolili, ale já ani víc nemám.“

Nechápal.

„Proč zrovna padesát kilo?“

Vyložila mu všechno kostrbatými větami, zmateně a na přeskáčku, ale hlavnímu porozuměl. Žila s rodiči v městečku blízko Prahy, otec byl lékař. Pak přitáhli Němci, její starší bratr uprchl kamsi na východ nebo na západ, nikdo neví. V posledním roce bydlela v Praze u příbuzných, tátova sestra se provdala za — árijce, smíšeným manželstvím dávají prozatím pokoj. Podařil se takový malý podvůdek... Snad tak se stalo, že táta šel s mámou do Terezína dřív, loni v listopadu. Tři měsíce od nich nedostala ani řádek. Myslíte, že tam nejsou? Proč tedy nepíší? Smluvili se na šifrách, aby mohli psát trochu otevřeně. V prvních dopisech si moc neštězovali, ale možná že ji nechtěli postrašit. Myslíte, že tam ještě jsou? Co myslíte? kladla mu naléhavé otázky.

Krčil bezradně rameny, nevyznal se v těch věcech a dosud o nich ani rádně nepřemýšlel. Nu a co dál? Co dál? Přednedávnem došlo na ni, v kapsě má povolávací lístek do Terezína s výpočtem všech trestů, nedostaví-li se v předepsaný den

na předepsané místo do předepsaného transportu.
To je vlastně všechno.

„A kdy se máte dostavit?“ zeptal se bezvýrazně.
„Měla...“ vydechla. „Dnes ráno.“
Projel jím studený úlek. „Vy jste tam nešla?“
„Ne.“

Zmlkl. Slabě zahvízdlo překvapením. Co na to říci? Možná, že zatímco tu spolu rozprávějí, už ji hledají. Kopají u příbuzných do dveří. Chlapi v kožených kabátech s vyboulenými kapsami, klobouky se sklopenými střechami. Fuj! Tak se s nimi jednou setkal na schodišti domu, kde bydlel s rodiči, a dosud cítí v těle tu mrazivou drkotavou hrůzu, která se zmocnila celého domu.

Otevřít! A prška ran do výplní.

A ona tady...

Probral se z tíživých úvah, když se znova rozplakala. Přikryla tvář dlaněmi, dusíc v nich vzlykot, ale neovládla jej. Teprve teď ji vzal za ramena, stiskl je prsty a ona se už nebránila. Slova, slova!
Bylo mu zle bezmoci.

Lehce jí zatřásl.

„Poslyšte — už neplaňte! Slyšíte? Nic se nestalo.“
„Já vlastně ani nevím, proč jsem tam nešla,“ šeptala mezi vzlyky. „Nevím... Já se bojím, že už tam nejsou... Proč mi tedy nepíši! Kam je odvezli? Slyšela jsem... ale ne, dost o tom... já přece nejsem zvíře, které nacpou do vagónu a odvezou

je, kam oni chtejí... nikomu jsem nic neudělala...“

Tiskl ji náhle vší silou, pokoušel se ji uklidnit, jakýsi nedobrý chlad mu stoupal z hrudi, roztřásl ho po těle, ale oči pály.

„Říkalo se, že tam budeme dělat v zahradnictví... Toho se nebojím, mám stromy ráda a umím to... Psala mi Blanka, moje kamarádka, byly jsme domluveny, než odjela, že... Mám tu její dopis, chcete ho vidět? Myslete si, že jsem zbabělá, ale já nechci... a já vím, že jak se jim dostanu do rukou, cítím to... Ale snad to není pravda, to všechno se mi zdá proto, že se bojím. Udělala jsem hroznou věc, vidte? Tak přece něco řekněte! Co-pak jste němý?“

Stiskl čelisti, dech mu tuhl v plicích. Pak z něho vyhrklo cosi bláznivého, čemu snad ani sám nevěřil, vyslovil to v hněvu a bez dlouhého rozmyslu.

„Udělala jste správně!“

„Myslite? A proč?“

„Teď už o tom neuvažujte. Nesmějí vás dostat. A neplačte už přece!“

„Proč jsem vám to všechno řekla? To je moje věc. Vždyť vám ani nevidím do tváře. Nevím ani, kdo jste. Co bude se mnou dál?“

Jak odpovědět — nevěděl. A připadal si teď malý a zplihlý, nepřipravený na takový příval dojmů, a cítil, že by teď ani cigareta nepomohla.

Zmatené myšlenky mu samovolně kroužily hlavou, nepochytal je. Co dál? Odejít? Věděl, že nemůže odejít. Ani nechce. Co tedy? Mlčel, pátral očima v řídké jarní tmě. Několik mileneckých párů obsadilo blízké lavičky, spatřil jejich temné obrysy, světélka cigaret. Obrátil se k mlčící dívce, všiml si, jak se vedle něho chvěje chladem a rukou objímá svůj kufřík. Hryzal se do rtů vypětím myšlenek.

Nakonec mu proletěl hlavou zvláštní nápad. Bláznivý, pošetilý, nedokázal ho domyslet a nebyl ani čas jej domýšlet, nápad hodný dospělého muže. Okouzlil ho svou samozřejmostí.

Zapálil si rozhodnými pohyby cigaretu, odcvrnkl sirku palcem do trávy a povstal. Levičkou vzal nechápající dívce její kufřík, druhou rukou ji lehce vzal za ramena a pomohl jí vstát.

„Pojďte se mnou. A nebojte se. Nic se vám nestane.“

Ulice a druhá a ještě jedna, není to daleko, jen tato a pak zatočit za roh, hned tam budeme. Jdou temnými stržemi těsně podle domovních vrat, on ji pravičkou drží kolem ramenou, v levé pohupuje kufříkem a ona se nebrání, jde poslušně. Lampy na stožárech spouštějí na zem modravý kužílek slabého světla a okna jsou slepá tmou. Vede ji známými ulicemi, kudy by mohl utíkat i se zavázanýma očima; tišeckrát je prošel sám a teď mu jde po

boku malá, mlčící dívka. Občas je mine temná postava chodce, po dlažbě se přežene automobil, přehráčí tramvaj, se skřípavým ječením přibrzdíuje před stanicí.

Nad střechami se třesou čisté hvězdy.

Tady! Teď tiše za mnou! Těžkým klíčem otevřel domovní vrata, vedl ji za ruku po temném schodišti do prvního patra, menší klíč cvakne v zámku a tma nevětraného pokojíku jim dýchne do tváře pachem tabáku a plísně. Vstoupil do pokoje první.

Dveře z chodby přibouchnou dívce za patami.

Snad nás nikdo neviděl, uvažuje chlapec. Snad! Nerozsvěcovat! Potmě došel k oknu a na okamžik vpustil dovnitř čerstvý vzduch. Pak zavřel okenice a spustil voskovaný zatemňovací papír. Všiml si letmo, že je po levém okraji trochu natřen, slabě jím prosvítalo. Bude nutno jej rychle spravit, zauvažoval už po bůhvíkolikáté. Nahmatal tlačítko stolní lampy, stiskl.

Slabá žárovka zaplavila komůrku mdlým přsvitem.

Obrátil se na svou návštěvnici. Postávala dosud nehybně u dveří vedle svého kufříku, těkala oslepennýma očima po čtyřech holých stěnách a byla nesvá. Kde to jsem? ptaly se temné oči. Kdo jsi ty? Proč jsi mě sem zavedl? Co ode mne chceš? Porozuměl jim.

„Udělejte si pohodlí. Teď tu budete bydlet.“

A když si s pobízivou samozřejmostí sedl na vrza-jící židličku, až se pod ním zakolébal, a klukovsky se usmál, osmělila se také. Usedla na samý kraj pohovky tak trochu bážlivě, jako by ještě nevěřila v její hmotnost, a pak si oddychla. Rozhlédla se a zvědavě vyzkoušela prolezet pera. Vzhlédlas krotkým úsměvem.

„Je tu docela hezky.“

„Moc ne. Ale tady budete v bezpečí. Nikdo sem nepřijde. Já se jmenuji Pavel.“

„A já Ester.“

„To je zvláštní jméno.“

„Táta míval občas divné nápady. Nelíbí se vám?“

„To jsem neřekl. Je jen nezvyklé. Nic víc.“

Vstal, vykročil po podlaze, promýšeje s čelem směšně nakrčeným nahlas všechno nezbytné. Tady je vlněná pokrývka, nosím ji na výlety, ještě je cítit senem, tady je hrnek, skřín, ramínko na šaty, ani jsem o něm nevěděl, tyto dveře vedou do dílny, ve dne tam nikdy nechodte. A zavírejte dveře zevnitř na klíč. A budte tu ve dne zticha, vedle pracují, ano? Umývadlo a klozet jsou hned za dveřmi, ráno a v noci... a nevycházejte za žádnou cenu na chodbu. A rádio nepouštět. Slibujete? A pamatujte na zatemnění, než rozsvítíte, je sem vidět z pavlače, ostatní zařídím sám. A také... A ještě abych nezapomněl...“

Nakonec si připadal trochu směšný. Posadil se zadýcháně proti ní a prohlížel si ji. Teprve teď na světle si povšiml, že je vlastně hezká. Tvář pod temnými vlasy byla neskutečně bledá, postrádala souměru, ale drobné nesoulady jí jen zvýrazňovaly. Nerušily. Oči, z nichž hleděla tuhově černá noc, svítily pod oblouky hustého obočí, spojeného řídkými chloupek nad nosem, temnou září. Plaché a dojemné, plné dětského údivu, byly krásné. Sklouzl pohledem po obrysu malých prsů pod bílou blůzou se žlutou hvězdou. Rychle uhnul očima. Točila se mu slabě hlava. Nikdy, ani později, nerozeznal, čím voní. Mýdlo, levná voňavka, vlasy, vůně podpaží.

Pozdvihl oči a povzbudivě se na ni usmál.

„Ještě se tolik bojíte?“

„Už ne. Už vůbec ne.“

Potřásla hlavou, a když si povšimla jeho pohledu, sklopila tvář a trochu se zachmuřila. Vstal a podíval se na hodinky. Půl jedenácté, proboha, musím vypadnout. Je už pozdě.

„Přijdete?“ optala se tiše.

Hleděla mu upřeně do tváře.

Stál nadní, vychutnával svou mužskou převahu až do dna. Bylo mu dobré a žádnou starost si v té chvíli nepřipouštěl.

Pohlabil ji rukou po vlasech a byl rád, že neuhnula.

„Přijdu,“ řekl oživlým hlasem. „Co nejdříve. Zítra! A vůbec se tu nebojte, nic se vám tu nemůže stát. A vůbec všechno dobré dopadne. Uvidíte! A budeme si tykat, ano, Ester? Smím?“

